

Оглядове досьє
щодо аналізу положень законодавчих актів, прийнятих за час роботи
Верховної Ради України дев'ятого скликання, спрямованих на
імплементацию та/чи наближення до стандартів НАТО*

Анотація. В оглядовому досьє проаналізовано закони, прийняті за час роботи Верховної Ради України дев'ятого скликання, на предмет наближення до стандартів НАТО; охарактеризовано цілісні закони та окремі закони про внесення змін у розрізі основних демократичних принципів Альянсу.

Основна частина. Для України стратегічне партнерство з НАТО є невід'ємною складовою євроінтеграційного курсу, оскільки це частина процесу внутрішньодержавних перетворень у контексті імплементации Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони.

Євроатлантична інтеграція позиціонується як ключовий пріоритет зовнішньої політики України (разом з європейською), а процес впровадження стандартів / принципів Альянсу є безперервним. Пунктом 2 розділу II «Принципи розвитку відносин між Україною та НАТО» Хартії про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору¹ передбачено, що Україна та НАТО базуватимуть свої відносини на принципах та зобов'язаннях згідно з міжнародним правом та міжнародними механізмами, включаючи Статут ООН, Хельсінкський Заключний акт та інші документи ОБСЄ.

Альянс визначає стандартизацію як «розроблення та запровадження процедур, проектів і термінології для досягнення належного рівня взаємосумісності (interoperability) союзників або рекомендування корисних практик для багатонаціонального співробітництва»².

Відповідно до Порядку розроблення, прийняття, внесення змін, скасування, відновлення дії, оприлюднення, запровадження та застосування військових стандартів³ стандарти НАТО – угоди зі стандартизації (Standardization Agreement – STANAG), рекомендації зі стандартизації (Standardization Recommendation – STANREC), союзні та багатонаціональні публікації НАТО (Allied Publication – AP, Multinational Publication – MP), інші, пов'язані зі стандартами, документи (Standardization Related Documents – SRD).

¹ Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_002#Text

² Allied administrative publication AAP-03 (J) «Directive for the Production, Maintenance and Management of NATO Standardization Documents». URL: <https://standards.globalspec.com/std/10281001/AAP-03>

³ Порядок розроблення, прийняття, внесення змін, скасування, відновлення дії, оприлюднення, запровадження та застосування військових стандартів: Наказ Міністерства оборони України від 24 лютого 2020 року № 56. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0241-20#Text>

Стандарт НАТО (AP) розглядається як документ, що встановлює сам стандарт і який призначено для безпосереднього застосування органами військового управління країн – учасниць НАТО, конкретними організаціями та підрозділами. Угода зі стандартизації (STANAG) – міжнародний договір, який регламентує уніфікацію адміністративних, технічних і оперативних питань збройних сил країн Альянсу і країн-партнерів. Саме угодами зі стандартизації підтверджується згода держав, що їх підписали, впроваджувати певний стандарт. При цьому Угода зі стандартизації охоплює один або декілька стандартів. Тому стандартів НАТО існує близько 2000, а угод – близько 1200. Їх перелік наведено на офіційному сайті НАТО⁴, проте доступ до більшості з них закритий.

У сфері безпеки й оборони, за даними Міністерства оборони України станом на 01.06.2023 р.⁵, запроваджені документи НАТО застосовуються у таких сферах:

1. Оперативна – 152 стандарти НАТО (військова поліція; військовий зв'язок та інформаційні системи; водолазна діяльність; воєнна політика, безпека та стратегічне планування; воєнна розвідка; гідрометеорологічна підтримка; екологічна безпека та захист довкілля; застосування Військово-Морських Сил Збройних Сил України; застосування Повітряних Сил Збройних Сил України; застосування Сухопутних військ Збройних Сил України; застосування Сил спеціальних операцій Збройних Сил України; інженерна підтримка; інформаційні та психологічні операції; логістика; медичне забезпечення; миротворча діяльність; морально-психологічне забезпечення; хімічний, біологічний, радіологічний та ядерний захист; цивільно-військове співробітництво; кінологічне забезпечення).

2. Матеріальна – 110 стандартів НАТО (вимоги до обладнання, озброєння, військової і спеціальної техніки; військовий зв'язок та інформаційні системи; державне гарантування якості; кодифікація; оцінювання та випробування озброєння, військової і спеціальної техніки; речове забезпечення; розроблення, поставлення на виробництво та прийняття на озброєння зразків озброєння, військової і спеціальної техніки).

3. Адміністративна – 20 стандартів НАТО (військова освіта; гендерні питання; кадровий менеджмент; лінгвістичне забезпечення; стандартизація; стратегічні комунікації; військовий зв'язок та інформаційні системи; фінансове забезпечення).

Попри те, що законодавчі положення здебільшого не закріплюють безпосередньо той чи інший стандарт НАТО (STANAG у «чистому виді»), вони можуть розцінюватися такими, що сприяють імплементації та наближенню до Альянсу. Саме завдяки законодавчому врегулюванню відповідних відносин створюється підґрунтя для впровадження тих чи інших стандартів у діяльності уповноважених установ, організацій, інституцій.

⁴ NATO STANDARDIZATION OFFICE. URL: <https://nso.nato.int/nso/nsdd/main/list-promulg>

⁵ Інформаційний матеріал щодо запровадження стандартів та керівних документів НАТО. Міністерство оборони України. URL: <https://www.mil.gov.ua/>

Зобов'язанням України, яке випливає з національних програм під егідою Комісії Україна-НАТО, називають схвалення п'яти законів – своєрідного «євроатлантичного пакету». Йдеться, зокрема, про: *«Про оборонні закупівлі»*, *«Про розвідку»*, *«Про реформу Служби безпеки України»*, *«Про парламентський контроль щодо безпеки і оборони»*, *«Про поводження із державною таємницею та секретною інформацією»* (нова редакція Закону України *«Про державну таємницю»*).

За період діяльності Верховної Ради України дев'ятого скликання зроблено значні законодавчі кроки у напрямі наближення до НАТО.

Ухвалені Верховною Радою України дев'ятого скликання закони доцільно розглядати у контексті таких основних напрямів і принципів: воєнна політика, безпека, реформування Збройних Сил України; забезпечення прозорості під час ухвалення управлінських рішень на всіх рівнях; підвищення ефективності антикорупційних органів; оборонне планування і закупівлі; гендерна політика; екологічна безпека (захист навколишнього середовища). На імплементацію стандартів НАТО саме у розрізі цих завдань спрямована діяльність парламенту.

Воєнна політика, безпека, реформування Збройних Сил України.

У цій сфері ухвалено низку важливих законодавчих актів.

Так, одним із законів, необхідних для євроатлантичної інтеграції України, є новий Закон *«Про розвідку»* (17.09.2020 р. № 912-IX), спрямований на підвищення ефективності роботи та взаємодії між розвідувальними органами України й іншими суб'єктами розвідувального товариства. Закон відображає архітектуру розвідувальної спільноти, визначає термін «розвідка», передбачає посилення парламентського контролю за сферою розвідки, виключає СБУ з переліку розвідувальних органів; визначає правові та організаційні засади функціонування розвідки, правовий статус і соціальні гарантії співробітників розвідувальних органів та порядок здійснення контролю за розвідкою.

Черговим законодавчим актом є Закон *«Про внесення змін до Закону України «Про Службу зовнішньої розвідки України» щодо діяльності Служби зовнішньої розвідки України»* (17.07.2020 р. № 809-IX (нова редакція)), спрямований на удосконалення правових засад діяльності Служби зовнішньої розвідки України як суб'єкта розвідувального співтовариства. Таким чином відбувається перехід на стандарти НАТО Служби зовнішньої розвідки України, що дозволяє цій Службі взаємодіяти із спецслужбами держав – членів НАТО, здійснювати обмін розвідувальною інформацією на взаємовигідних умовах⁶.

Підготовка та професіоналізація Збройних Сил України має критичне значення для успіху всієї військової реформи. Основною передумовою побудови оновленого національного війська за євроатлантичним зразком є створення дієвого професійного сержантського корпусу та набуття Збройними Силами України взаємосумісності зі збройними силами країн – членів НАТО.

⁶ Україна-НАТО. URL: <https://ukrainetonato.com.ua/standarty-nato>

У зв'язку з цим ухвалено Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання військового обов'язку та проходження військової служби» (17.10.2019 р. № 205-IX), яким запроваджено сержантські звання в Збройних Силах України за стандартами НАТО, нову шкалу військових звань, які відповідають еквівалентній колонці НАТО Code згідно зі STANAG 2116; скасовано військові звання прапорщика, старшого прапорщика, мічмана.

Вагомим для регулювання відносин у сфері реалізації конституційного права на свободу світогляду та віросповідання військовослужбовців Збройних Сил України, Національної гвардії України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, Державної прикордонної служби України є Закон України «Про Службу військового капеланства» (30.11.2021 р. № 1915-IX). Із прийняттям цього закону відбувається перехід під НАТОвські стандарти, адже статус капеланів в арміях країн – учасниць НАТО чітко унормований – як правило, капелани входять до офіцерського складу, тобто є військовослужбовцями.

Законом України «Про основи національного спротиву» (16.07.2021 р. № 1702-IX) відбулося унормування відносин щодо територіальної оборони. Хоча цей законодавчий акт спирається на національну складову, він визначає ряд важливих понять у сфері територіальної оборони, яка у своїй діяльності спирається на теорії військової справи, процедури планування бойових дій, які використовують в арміях провідних країн світу.

Складовою законодавства у сфері національної безпеки став Закон України «Про критичну інфраструктуру» (16.11.2021 р. № 1882-IX). Питання безпеки критичної інфраструктури серед пріоритетів на світовому порядку денному: так, ЄС і НАТО зміцнюють співпрацю шляхом оперативної групи ЄС-НАТО зі стійкості критичної інфраструктури (EU-NATO Task Force on Resilience of Critical Infrastructure). Ефективна система безпеки та стійкості критичної інфраструктури в Україні, заснованої на чіткому розподілі відповідальності її суб'єктів та державно-приватному партнерстві, цілком відповідає системі стійкості відповідно до рекомендацій НАТО.

Законом України «Про поштовий зв'язок» (03.11.2022 р. № 2722-IX) унормовано діяльність у сфері надання послуг поштового зв'язку спеціального призначення, фельд'єгерського зв'язку (урядового фельд'єгерського зв'язку, відомчого фельд'єгерського зв'язку у складі Збройних Сил України).

Правові основи організації та діяльності центрального органу виконавчої влади, на який покладаються завдання забезпечення економічної безпеки держави шляхом запобігання, виявлення, припинення, розслідування кримінальних правопорушень, що посягають на функціонування економіки, визначено Законом України «Про Бюро економічної безпеки України» (28.01.2021 р. № 1150-IX).

Окремі законодавчі акти, якими внесено зміни до чинних законів, також *безпосередньо* спрямовані на реалізацію принципів і стандартів НАТО. Зокрема:

Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо військових звань військовослужбовців (04.06.2020 р. № 680-IX) – приведення військових звань вищого офіцерського складу до стандартів провідних європейських країн та НАТО;

Про внесення змін до Закону України «Про Статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України» щодо військового поховального ритуалу (02.07.2021 р. № 1622-IX) – врегулювання питання вшанування пам'яті загиблих (померлих) військовослужбовців та інших осіб, з урахуванням досвіду поховання військовослужбовців армій провідних країн світу;

Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства з питань проходження служби цивільного захисту (06.10.2022 р. № 2653-IX) – спеціальні звання молодшого начальницького складу приведено у відповідність до стандартів провідних європейських країн та НАТО, а саме: спеціальні звання молодшого сержанта служби цивільного захисту та сержанта служби цивільного захисту замінено на одне спеціальне звання сержанта служби цивільного захисту; звання старшого сержанта служби цивільного захисту та старшини служби цивільного захисту – на майстер-сержанта служби цивільного захисту; звання прапорщика служби цивільного захисту та старшого прапорщика служби цивільного захисту – на головного майстер-сержанта служби цивільного захисту.

До інших законодавчих актів, положення яких корелюються із принципами НАТО (хоча прямо на них не вказують) можна віднести такі:

Про внесення змін до Закону України «Про оборону України» щодо організації оборони держави (29.09.2019 р. № 133-IX) – закріплює на законодавчому рівні необхідність розробки та затвердження Президентом України Плану оборони України та затвердження його структури;

Про внесення змін до деяких законів України щодо порядку застосування особовим складом Збройних Сил України та Державної спеціальної служби транспорту бойової техніки, зброї та спеціальних засобів в особливий період (02.10.2019 р. № 144-IX);

Про матеріальну відповідальність військовослужбовців та прирівняних до них осіб за шкоду, завдану державі (03.10.2019 р. № 160-IX) – приведення правових норм інституту матеріальної відповідальності військовослужбовців, осіб рядового та начальницького складу, військовозобов'язаних і резервістів під час проходження ними зборів у відповідність із Конституцією України;

Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення інженерно-технічного облаштування та утримання державного кордону (29.10.2019 р. № 232-IX);

Про внесення змін до Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» щодо окремих питань проходження військової служби іноземцями та особами без громадянства (14.04.2022 р. № 2197-IX);

Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері активної протидії агресії у кіберпросторі (28.07.2022 р. № 2470-IX).

Стратегічними оборонними документами України передбачена взаємосумісність із військами/силами Альянсу та збройними силами держав – членів НАТО не лише Збройних Сил України, а й інших складових сектору безпеки й оборони (наприклад, Служби безпеки України, Національної гвардії, Державної прикордонної служби та ін.).

У зв'язку з цим слід згадати внесення змін до законів щодо вдосконалення діяльності Державної прикордонної служби України (закони № 285-IX, № 2952-IX). У цілому до Закону України «Про Державну прикордонну службу України» 12 разів внесені зміни.

Правові засади діяльності Національної гвардії України удосконалювалися дев'ять разів у зв'язку з: прийняттям Закону України «Про запобігання корупції»; врегулюванням окремих питань виконання військового обов'язку та ведення військового обліку; здійсненням територіальної оборони; захистом критичної інфраструктури; проведенням робіт із розмінування; проходженням військової служби за контрактом іноземцями та особами без громадянства й ін.

До Закону України «Про Службу безпеки України» за досліджуваний період 12 разів внесені зміни: у зв'язку з ратифікацією Додаткового протоколу до Конвенції Ради Європи про запобігання тероризму; щодо управління об'єктами державної власності; щодо удосконалення окремих питань виконання військового обов'язку та ведення військового обліку; у зв'язку з проведенням адміністративної реформи та ін. Також на розгляді парламенту перебуває законопроект № 3196-д «Про внесення змін до Закону України «Про Службу безпеки України» щодо удосконалення організаційно-правових засад діяльності Служби безпеки України», який входить до пакету «євроатлантичних».

Соціальне забезпечення військовослужбовців у країнах НАТО здійснюється за такими основними напрямками: прямі виплати на регулярній основі, спеціальні виплати із заохочувального фонду, виплата компенсації, пільги для військовослужбовців, пільги для членів сімей військовослужбовців. Задля наближення до стандартів НАТО у вказаній сфері діяльність Верховної Ради України спрямована на встановлення системи правових і соціальних гарантій, що забезпечують реалізацію конституційних прав і свобод, задоволення матеріальних і духовних потреб військовослужбовців, підтримання соціальної стабільності у військовому середовищі.

Зокрема, посилено соціальний та правовий захист військовослужбовців і членів їхніх сімей (зміни до Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» вносилися 14 разів) у частині: визначення категорій осіб, які визнаються ветеранами війни та членами сімей загиблих захисників і захисниць України; удосконалення порядку призначення і виплат одноразової грошової допомоги; унормування права на

соціальну та професійну адаптацію для ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, членів сімей таких осіб; удосконалення порядку надання медичної допомоги військовослужбовцям в умовах воєнного стану; збільшення тривалості відпусток тощо.

Законом України *«Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення функціонування Єдиного державного реєстру ветеранів війни»* (14.12.2021 р. № 1954-IX) на законодавчому рівні визначено поняття «електронного посвідчення ветерана», запроваджено правові підстави для автоматизованого обміну інформацією між Єдиним державним реєстром ветеранів війни та деякими інформаційними, довідковими системами, реєстрами та банками даних, держателем (адміністратором) яких є державні органи або органи місцевого самоврядування.

На шляху формування в Україні державної ветеранської політики відбувається переосмислення підходів до визначення правового статусу ветеранів, їх соціальної підтримки, запровадження системи переходу від військової кар'єри до цивільного життя та надання послуг задля їх скорішого відновлення й інтеграції у соціально-економічне життя громад.

Зокрема, парламентом IX скликання удосконалено пенсійне забезпечення військовослужбовців (внесено зміни до Закону України *«Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»* 14 разів); прийнято закони України: *«Про внесення змін до пункту 5 статті 8 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» щодо системи переходу від військової кар'єри до цивільного життя»* (29.07.2022 р. № 2488-І); *«Про внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» щодо запровадження комплексного огляду системи соціального захисту ветеранів війни»* (24.03.2022 р. № 2147-IX), яким визначено поняття державної політики соціального захисту ветеранів війни, підстави її формування та реалізації.

Важливою складовою *військової освіти* є відповідність стандартам НАТО. Серед головних пріоритетів для досягнення сумісності із стандартами НАТО є:

- формування ефективної системи професійної військової освіти, яка інтегрована в державну систему освіти та відповідає вимогам стандарту НАТО Vi-SCD 075-007 «Освіта і підготовка»;
- впровадження у системі професійної військової освіти вивчення процесів планування та прийняття військових рішень за стандартами НАТО з урахуванням національного досвіду ведення бойових дій;
- створення передумов для сертифікації (акредитації) курсів професійної військової освіти та взаємного визнання сертифікатів, отриманих як у військових навчальних закладах України, так і навчальних закладах НАТО та держав – членів Альянсу.

Наближенню до стандартів НАТО у цьому напрямі сприяє Закон *«Про внесення змін до деяких законів України щодо військової освіти та науки»*

(17.12.2021 р. № 1986-IX), метою якого визначено вдосконалення освітнього процесу та наукової й науково-технічної діяльності у вищих військових навчальних закладах (зкладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання), військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, військових наукових установах, підвищення якості підготовки військових фахівців.

Забезпечення прозорості під час ухвалення управлінських рішень на всіх рівнях. Станом на 20.06.2023 року прийнято низку законодавчих актів (понад 23) щодо впровадження прозорих, добросесних і зрозумілих процедур ухвалення управлінських рішень на всіх рівнях державної влади.

Задля створення нормативно-правових передумов реалізації принципів відкритості та прозорості в діяльності органів державної влади прийнято закони України (13): *Про особливу процедуру усунення Президента України з поста (імпічмент)* (10.09.2019 р. № 39-IX), *Про тимчасові слідчі комісії і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України* (19.12.2019 р. № 400-IX), *Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з метою приведення у відповідність із Законом України «Про внесення змін до статті 80 Конституції України щодо недоторканності народних депутатів України»* (18.12.2019 р. № 388-IX), *Виборчий кодекс України* (19.12.2019 р. № 396-IX), *Про всеукраїнський референдум* (26.01.2021 р. № 1135-IX), *Про внесення змін до деяких законів України щодо впорядкування окремих питань організації та діяльності органів місцевого самоврядування і районних державних адміністрацій* (17.11.2020 р. № 1009-IX), *Про внесення змін до деяких законів України щодо запобігання і протидії політичній корупції* (19.12.2019 р. № 410-IX), *Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення ефективної реалізації парламентського контролю* (03.12.2020 р. № 1052-IX), *Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархів)* (23.09.2021 р. № 1780-IX), *Про медіацію* (16.11.2021 р. № 1875-IX), *Про внесення змін до Закону України «Про військово-цивільні адміністрації» щодо впорядкування окремих питань організації та діяльності військово-цивільних адміністрацій* (17.12.2020 р. № 1120-IX), *Про внесення змін до Закону України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб»* (14.04.2022 р. № 2199-IX), *Про офіційну статистику* (16.08.2022 р. № 2524-IX).

Значні зусилля парламенту України дев'ятого скликання спрямовані на досягнення стандартів якості електронних адміністративних послуг, відкритості та прозорості влади для громадян, представників бізнесу та громадських організацій. Зокрема, в інформаційно-комунікаційній сфері прийнято закони України (8): *Про електронні комунікації* (16.12.2020 р. № 1089-IX), *Про внесення змін до Регламенту Верховної Ради України щодо вдосконалення електронної форми документообігу у Верховній Раді України* (16.01.2020 р. № 469-IX), *Про публічні електронні реєстри* (18.11.2021 р. № 1907-IX), *Про особливості надання публічних (електронних публічних)*

послуг (15.07.2021 р. № 1689-IX), Про надання публічних (електронних публічних) послуг щодо декларування та реєстрації місця проживання в Україні (05.11.2021 р. № 1871-IX), Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення поетапного впровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (27.04.2021 р. № 1416-IX), Про Національну програму інформатизації (01.12.2022 р. № 2807-IX), Про хмарні послуги (17.02.2022 р. № 2075-IX).

На наближення сектору безпеки й оборони України до імплементації документів НАТО з управлінських питань Верховною Радою України IX скликання прийнято закони України (2):

Про внесення змін до Закону України «Про протимінну діяльність в Україні» (17.09.2020 р. № 911-IX) – спрощено вертикаль управління й координації у сфері протимінної діяльності шляхом її оптимізації та створення Центру протимінної діяльності (на існуючих фондах Міністерства оборони України) і Центру гуманітарного розмінування (на існуючих фондах Міністерства внутрішніх справ України);

Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення окремих питань виконання військового обов'язку та ведення військового обліку (30.03.2021 р. № 1357-IX) – удосконалено організаційно-правові засади комплектування Збройних Сил України та інших військових формувань високопрофесійним особовим складом як у мирний час, так і в особливий період, систему військового обліку та діяльності місцевих органів військового управління приведено у відповідність зі стандартами НАТО. Зокрема, запроваджено військовий облік резервістів, визначено порядок його ведення, удосконалено засади функціонування Єдиного державного реєстру призовників, військовозобов'язаних та резервістів, запроваджено новий вид військової служби – військової служби за призовом осіб із числа резервістів в особливий період, уточнено підстави адміністративної та кримінальної відповідальності за порушення законодавства про оборону, військовий обов'язок і військову службу, мобілізаційну підготовку та мобілізацію.

Задля побудови системи парламентського контролю в Україні з метою забезпечення кращої реалізації законів та інших актів Верховної Ради України ухвалено Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення ефективної реалізації парламентського контролю» від 03.12.2020 р. № 1052-IX.

Одним із головних завдань на шляху України до НАТО є побудова в країні ефективної системи **запобігання та протидії корупції**, що насамперед полягає у стабільному зниженні рівня корупції, підвищенні темпів економічного зростання, а в кінцевому результаті – покращенні життя українців.

Із цією метою Верховною Радою України прийнято низку законодавчих актів (6), спрямованих на забезпечення ефективного функціонування та подальшу розбудову системи запобігання корупції в Україні: *Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення ефективності*

інституційного механізму запобігання корупції (02.10.2019 р. № 140-IX); Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (06.12.2019 р. № 361-IX); Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про запобігання корупції» (04.03.2020 р. № 524-IX); Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо відновлення інституційного механізму запобігання корупції (15.12.2020 р. № 1079-IX); Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо упорядкування окремих питань захисту викривачів (01.06.2021 р. № 1502-IX); Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки (20.06.2022 р. № 2322-IX) (Антикорупційна стратегія на 2021–2025 роки).

Для комплексного удосконалення національного законодавства у сфері фінансового моніторингу прийнято Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (06.12.2019 р. № 361-IX), положення якого регламентують: запровадження загальноприйнятої термінології у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму і фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення; застосування ризик-орієнтованого підходу суб'єктами первинного фінансового моніторингу (СПФМ) при проведенні належної перевірки своїх клієнтів; розширення кола СПФМ, які будуть повідомляти Держфінмоніторинг про підозрілі фінансові операції; удосконалення процедури розкриття суб'єктами господарювання своїх кінцевих бенефіціарних власників; запровадження міжнародного інструментарію замороження активів та регламентація дій СПФМ з активами, що пов'язані з тероризмом та його фінансуванням; удосконалення законодавчих аспектів, які впливають на якість розслідування злочинів із легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом; перехід до відстеження грошових переказів як інструменту для запобігання, виявлення й розслідування випадків відмивання грошей та фінансування тероризму, а також для здійснення обмежувальних заходів.

На забезпечення умов для повідомлення інформації про можливі факти корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень Законом № 1502-IX внесено зміни до Закону України «Про запобігання корупції», якими передбачено створення правової основи для здійснення повідомлень викривачів через Єдиний портал повідомлення для належного та якісного упорядкування процедури розгляду повідомлень про корупцію; встановлено додаткові гарантії реалізації права викривачів на захист у судах з боку адвокатів системи безоплатної правової допомоги та передбачено розмір

винагороди, який становить 10 відсотків від грошового розміру предмета корупційного злочину або розміру завданих державі збитків від злочину після ухвалення обвинувального вироку суду та стягнення в дохід держави (у порядку конфіскації, спеціальної конфіскації) грошей, цінностей та іншого майна або грошової суми, що відповідає вартості такого майна, але не більше трьох тисяч мінімальних заробітних плат, установлених на час вчинення злочину.

Досягнення суттєвого прогресу в запобіганні та протидії корупції, а також забезпечення злагодженості та системності антикорупційної діяльності всіх органів державної влади й органів місцевого самоврядування визначено метою *Антикорупційної стратегії*, відповідно до положень якої корупція розглядається як ключова перешкода стабільному економічному зростанню та розбудові ефективних й інклюзивних демократичних інститутів.

У кожній із пріоритетних сфер Антикорупційна стратегія визначає ключові проблеми та формулює стратегічні результати, яких слід досягти для їх вирішення. Зокрема, із метою мінімізації ризиків корупції в закупівлях за імпортом очікується налагодження взаємодії з Агенцією НАТО щодо підтримки та постачання, а також створення системи державного гарантування якості товарів, робіт і послуг оборонного призначення та дотримання вимог оцінювання відповідності системи менеджменту якості виробників, постачальників, які відповідають стандартам НАТО.

На впровадження *процесу оборонного планування у сфері оборони відповідно до євроатлантичних принципів і підходів* спрямовані закони України «Про оборонні закупівлі» від 07.07.2020 року № 808-IX та «Про особливості реформування підприємств оборонно-промислового комплексу державної форми власності» від 13.07.2021 року № 1630-IX.

Ефективні механізми захисту вітчизняного виробника шляхом врахування інтересів виконавців державних контрактів із закупівлі товарів, робіт і послуг оборонного призначення, у тому числі – можливість коригування цін у випадку суттєвих змін фінансово-економічних умов виконання контрактів, застосування критерію «вартість життєвого циклу» під час відбору виконавців, запроваджені Законом України «Про оборонні закупівлі», який відповідає стандартам країн – членів НАТО та ЄС, надає пріоритет локалізації виробництва на митній території України. Прийняття цього законодавчого акта обумовлене необхідністю гарантованого забезпечення обороноздатності України шляхом підвищення ефективності використання коштів Державного бюджету України на закупівлю товарів, робіт і послуг оборонного призначення та сприяння розвитку науково-технічного й технологічного потенціалу вітчизняного оборонно-промислового комплексу за рахунок підвищення прозорості документів оборонного планування, процедур закупівель, дієвості громадянського та демократичного цивільного контролю, а також зниження корупційних ризиків. Такі

законодавчі кроки дозволили створити Агенцію оборонних закупівель за моделлю NSPA (NATO Support and Procurement Agency) – агенції НАТО з питань закупівель та підтримки.

До Закону України «Про оборонні закупівлі» вже двічі внесено зміни й доповнення, пов'язані з дією правового режиму воєнного стану, зокрема щодо запровадження прозорості в оборонних закупівлях (Закон від 24.02.2023 р. № 2958-IX), що теж відповідає основним постулатам стандартів НАТО. Отже, закон забезпечує відкритість процедур оборонних закупівель, суттєво підвищує прозорість їхнього планування, вводить дієвий демократичний цивільний контроль і нагляд, що вказує на урахування стандартів НАТО.

Закон України «Про особливості реформування підприємств оборонно-промислового комплексу державної форми власності» визначає специфіку правового, економічного та організаційного регулювання перетворення Державного концерну «Укроборонпром» в акціонерне товариство, державних унітарних підприємств, у тому числі казенних підприємств, що входять до складу Державного концерну «Укроборонпром», – у господарські товариства. Цей закон спрямований на забезпечення обороноздатності, економічної безпеки і захисту інтересів держави. Його положення наближають ОПК до євроатлантичних принципів і підходів оборонного планування та прозорості в управлінських процесах.

Гендерна рівність в арміях країн – членів НАТО означає рівні права та рівні обов'язки військовослужбовців незалежно від статі. Для жінок і чоловіків мають бути створені рівні умови проходження військової служби і поставлені рівні вимоги, вони мають нести рівну відповідальність за власні дії або бездіяльність та їх наслідки. Політику щодо впровадження принципу гендерної рівності НАТО реалізує шляхом виконання резолюцій Ради Безпеки ООН щодо жінок, миру та безпеки (№№ 1325, 1820, 1888, 1889, 1960, 2106, 2122, 2422, 2467, 2493)⁷, які визнають непропорційний вплив військових конфліктів на чоловіків та жінок, хлопців і дівчат та закликають до повної і рівноправної участі жінок на всіх рівнях запобігання конфліктам, а також до захисту від сексуального насильства.

Задля забезпечення рівних можливостей військовослужбовців Верховною Радою України IX скликання прийнято Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про рекламу» (10.09.2021 р. № 1750-IX), яким удосконалено правове регулювання у галузі реклами щодо протидії дискримінації за ознакою статі. Зокрема, встановлено заборону надавати у рекламі будь-яку перевагу одній статі над іншою, показувати стереотипні ролі чоловіка й жінки, насильство за ознакою статі, тіло людини лише як сексуальний об'єкт. Також забороняється реклама з натяками (слова, звуки, зображення) на секс, якщо він не стосується рекламованого продукту.

⁷NATO and EU Military Leadership discuss Gender in Military Operations. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_169962.htm?selectedLocale=en.

Внесеними змінами визначено поняття «дискримінаційна реклама» та «дискримінаційна реклама за ознакою статі» й передбачено відповідальність рекламодавця у виді штрафу за порушення встановлених заборон.

На утвердження гендерної рівності у сфері трудових та шлюбно-сімейних відносин спрямовані положення законів України *«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення рівних можливостей матері та батька у догляді за дитиною»* (15.04.2021 р. № 1401-IX), *«Про внесення змін до статті 10¹ Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» щодо рівних можливостей матері і батька, які є військовослужбовцями, на догляд за дитиною в особливий період»* (29.07.2022 р. № 2490-IX), прийняття яких забезпечило можливості для поєднання трудової діяльності із сімейними обов'язками працівникам обох статей; усунуло обмеження, що порушують права чоловіка на відпустку для догляду за дитиною; створило передумови для посилення ролі батька у процесі виховання дітей та розвитку відповідального батьківства в Україні.

Створення законодавчого механізму протидії різним формам дискримінації пов'язане із прийняттям Закону України *«Про запобігання та протидію антисемітизму в Україні»* (22.09.2021 р. № 1770-IX), яким визначено поняття антисемітизму, основні форми прояву, види відповідальності за порушення законодавства про антисемітизм.

Базовим документом у питаннях організації **медичного забезпечення** збройних сил держав – членів НАТО є «Принципи і політика медичного забезпечення НАТО» (МС 326/4), який постійно удосконалюється Комітетом начальників медичних служб (COMEDS). На розвиток та деталізацію положень цього документа розроблено й затверджено «Спільну доктрину з медичного забезпечення НАТО» (AJP-4.10 (C)), яка складається із трьох частин: основи медичного забезпечення, організація медичного забезпечення, завдання та функції медичного забезпечення. Документ визначає принципи, положення та вимоги щодо порядку медичного забезпечення військ та має за мету впровадження єдиних підходів до його організації, надання медичної допомоги пораненим і хворим, налагодження взаємосумісності в діяльності військово- медичних служб. Також цей документ встановлює відповідальність та обов'язки командирів (командувачів) і керівників медичної служби за медичне забезпечення військ, рівні медичного забезпечення, визначає організацію проведення медичної евакуації, порядок планування медичного забезпечення, проведення заходів превентивної (профілактичної) медицини тощо.

Окрім зазначених основних керівних документів з організації медичного забезпечення у НАТО розроблено й затверджено дев'ять додаткових медичних доктрин (Союзницькі об'єднані медичні доктрини), якими визначаються детальні стандарти щодо медичного забезпечення. Медичні стандарти мають бути рівними або вищими за національні медичні стандарти, стандарти медичного забезпечення воєнного часу мають відповідати стандартам

мирного часу, національні військово-медичні стандарти мають бути наближеними до міжнародних або відповідати їм.

У період із 2019 року Верховною Радою України ухвалено вісім законів у сфері охорони здоров'я, в яких запроваджено або враховано окремі стандарти НАТО, що стосуються медичного забезпечення:

Про внесення змін до деяких законів України, спрямованих на підвищення доступності лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них, які закуповуються особою, уповноваженою на здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я (17.03.2020 р. № 531-IX) – визначено процедури закупівлі та державної реєстрації лікарських засобів відповідно до стандартів та норм, що діють у країнах, які входять до складу НАТО, шляхом внесення змін до Закону України «Про лікарські засоби» (доповнено новою статтею 9-1, нова редакція статті 9);

Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я (03.12.2020 р. № 1053-IX) – запроваджено реабілітаційну систему, що ґрунтується на біопсихологічній моделі, вимогах, протоколах та нормативах надання реабілітаційної допомоги, які діють у країнах НАТО;

Про державну реєстрацію геномної інформації людини (09.07.2022 р. № 2391-IX) – визначено порядок отримання геномної інформації людини, її державної реєстрації, зберігання та використання, а також відбору з цією метою біологічного матеріалу, у тому числі у військовослужбовців, осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту, членів добровольчих формувань територіальних громад тощо;

Про лікарські засоби (28.07.2022 р. № 2469-IX) – врегульовано процедуру створення, фармацевтичної розробки, доклінічних та клінічних досліджень (випробувань), виробництва, державної реєстрації, оптової та роздрібною торгівлі лікарських засобів із метою формування сприятливого інвестиційного клімату, подолання технічних бар'єрів для проведення міжнародної торгівлі та міжнародних клінічних досліджень лікарських засобів, забезпечення доступу пацієнтів до інноваційних методів лікування;

Про систему громадського здоров'я (06.09.2022 р. № 2573-IX) – встановлено правила епідеміологічного контролю, профілактики та захисту від інфекційних хвороб, епідемій та пандемій, забезпечення радіаційної безпеки та протирадіаційного захисту, інші медико-санітарні вимоги, спрямовані на забезпечення життя і здоров'я населення;

Про внесення змін до статті 70 Основ законодавства України про охорону здоров'я щодо особливостей створення та роботи військово-лікарських комісій (02.05.2023 р. № 3079-IX) – унормовано порядок створення лікарських та військово-лікарських експертиз, їх діяльності та повноважень. Передбачено, що такі експертизи здійснюються лікарсько-експертними та військово-лікарськими комісіями, які створюються у системі центрального

органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту та при територіальних центрах комплектування й соціальної підтримки, а також при закладах охорони здоров'я Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, за потреби – інших органів або військових формувань сектору безпеки й оборони;

Про внесення зміни до статті 11 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» щодо вдосконалення порядку надання медичної допомоги військовослужбовцям в умовах воєнного стану (01.04.2022 р. № 2171-IX) – запроваджено обов'язкову безоплатну психологічну, медико-психологічну реабілітацію у відповідних центрах із відшкодуванням вартості проїзду до цих центрів і назад для військовослужбовців, які брали безпосередню участь у здійсненні заходів, необхідних для забезпечення оборони України;

Про внесення змін до Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України щодо удосконалення питань оформлення документів та лікування військовослужбовців під час дії воєнного стану (02.05.2023 р. № 3080-IX) – спрощено процедуру реалізації висновків військово-лікарської комісії про надання відпустки для лікування у зв'язку з хворобою та про непридатність до військової служби.

Окремі законодавчі акти спрямовані на реалізацію євроатлантичних принципів і підходів у сфері захисту довкілля та навколишнього середовища, у тому числі принципів і стандартів НАТО, викладених, зокрема, у STANAG 2583 Ed. 2 / AJEPP-3 Ed. A «ENVIRONMENTAL MANAGEMENT SYSTEM IN NATO OPERATIONS», STANAG 6500 Ed. 3 / AJEPP-6 Ed. C «NATO ENVIRONMENTAL FILE DURING NATOLED ACTIVITIES» тощо.

Так, Закон України «Про забезпечення хімічної безпеки та управління хімічною продукцією» (01.12.2022 р. № 2804-IX) визначає правові, організаційні та економічні засади у сфері забезпечення хімічної безпеки й управління хімічною продукцією, спрямовані на запобігання небезпечному впливу хімічної продукції на довкілля та здоров'я людини. Положеннями цього закону врегульовано вимоги до гарантій хімічної безпеки, нормування і стандартизації у сфері хімічної безпеки з урахуванням міжнародних зобов'язань України.

Законом України «Про Національний реєстр викидів та перенесення забруднювачів» (20.09.2022 р. № 2614-IX) унормовано функціонування відповідного Національного реєстру з метою забезпечення доступу громадськості до повних, узгоджених і достовірних даних про викиди та перенесення забруднювачів і відходів (чинність із 8 жовтня 2023 року). Прийняття закону забезпечує реалізацію положень Протоколу про реєстри викидів та перенесення забруднювачів до Орхунської конвенції, норм Угоди

про асоціацію між Україною та ЄС та європейського екологічного законодавства.

На виконання міжнародних зобов'язань спрямовано й Закон України *«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державної системи моніторингу довкілля, інформації про стан довкілля (екологічної інформації) та інформаційного забезпечення управління у сфері довкілля»* (20.03.2023 р. № 2973-IX), яким врегульовано питання створення державної системи моніторингу довкілля як системи спостережень, збирання, оброблення, передавання, збереження й аналізу інформації про стан навколишнього природного середовища та впливу на нього, прогнозування його змін та розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття ефективних управлінських рішень в Україні з метою забезпечення досягнення екологічно орієнтованих цілей сталого розвитку.

Правові, економічні й організаційні засади функціонування системи водовідведення впроваджені Законом України *«Про водовідведення та очищення стічних вод»* (12.01.2023 р. № 2887-IX) (набирає чинності 7 серпня 2023 року). Цим законом, зокрема, до законодавства України імплементуються вимоги Директиви Ради 91/271/ЄЕС *«Про очистку міських стічних вод»* від 21.05.1991 року.

Із реалізацією стандартів НАТО у сфері цивільного захисту у випадках надзвичайних ситуацій і катастроф пов'язано прийняття Закону України *«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки»* (05.05.2023 р. № 3063-IX), спрямованого на управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру та пожеж.

Корелюються із принципами НАТО положення законів України *«Про обмеження обігу пластикових пакетів на території України»* (01.06.2021 р. № 1489-IX) щодо зменшення обсягу використання в Україні пластикових пакетів, унормування підходів до використання біорозкладних пластикових пакетів та *«Про внесення змін до деяких законів України щодо використання та обігу піротехнічних виробів»* (11.04.2023 р. № 3039-IX) щодо безпечного використання та контрольованого обігу піротехнічних виробів на території України, захисту населення від негативних наслідків їх використання, впровадження вимог щодо додержання тиші.

Прийняття Закону України *«Про внесення змін до деяких законів України щодо розвитку установок зберігання енергії»* (15.02.2022 р. № 2046-IX) пов'язане зі зростанням потужностей відновлюваної енергетики, яка до 2040 року має забезпечувати 50 % світового виробництва електроенергії відповідно до міжнародних договорів, зокрема Рамкової конвенції ООН з питань зміни клімату. Цим законом урегульовано діяльність із накопичення

енергії, визначено статус систем накопичення енергії й оператора системи накопичення енергії, що має підвищити стабільність електропостачання.

Забезпечити єдині євроатлантичні підходи до одержання, зберігання та надання статистичної інформації має прийняття Закону України «*Про офіційну статистику*» (16.08.2022 р. № 2524-IX). Закон визначає правові та організаційні засади функціонування національної статистичної системи, компетенцію та повноваження органів державної статистики з урахуванням, зокрема, Фундаментальних принципів ООН щодо офіційної статистики, а також регулює правові відносини у сфері офіційної статистики з метою забезпечення держави та суспільства неупередженою й об'єктивною офіційною державною статистичною інформацією щодо економічної, соціальної, демографічної, екологічної, культурної та інших сфер життя суспільства в Україні та її регіонах.

Доцільно звернути увагу і на *ратифікаційну* діяльність парламенту, спрямовану на наближення до НАТО. Це, зокрема, закони:

Про ратифікацію Меморандуму про домовленість між Урядом України та Організацією НАТО із зв'язку та інформації стосовно співробітництва з питань консультацій, управління, зв'язку, розвідки, спостереження та рекогносцировки в рамках програми НАТО «Партнерство заради миру» (16.11.2022 р. № 2741-IX);

Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Додаткового протоколу до Конвенції Ради Європи про запобігання тероризму, а також до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення боротьби з тероризмом (21.03.2023 р. № 2997-IX);

Про ратифікацію Додаткового протоколу до Конвенції Ради Європи про запобігання тероризму (20.09.2022 р. № 2589-IX);

Про ратифікацію Протоколів, що стосуються зміни Конвенції про міжнародну цивільну авіацію (15.06.2021 р. № 1547-IX);

Про ратифікацію Протоколу про приєднання Європейського Співтовариства до Міжнародної Конвенції щодо співробітництва у галузі безпеки аеронавігації «ЄВРОКОНТРОЛЬ» від 13 грудня 1960 року, зміненої і консолідованої Протоколом від 27 червня 1997 року (15.06.2021 р. № 1549-IX);

Про ратифікацію Поправки до статті 24 Статуту Організації Чорноморського Економічного Співробітництва (02.03.2021 р. № 1300-IX);

Про ратифікацію Протоколу про внесення змін до Статуту Організації за демократію та економічний розвиток – ГУАМ (05.11.2020 р. № 997-IX);

щодо військового співробітництва:

Про ратифікацію Рамкової угоди між Урядом України та Урядом Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії щодо офіційної кредитної підтримки розвитку спроможностей Військово-Морських Сил Збройних Сил України (27.01.2022 р. № 2025-IX);

Про ратифікацію Протоколу до Угоди між Урядом Угорської Республіки, Урядом Румунії, Урядом Словацької Республіки та Кабінетом Міністрів України стосовно створення багатонаціонального інженерного батальйону (02.12.2021 р. № 1925-IX);

Про ратифікацію Рамкової військової угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Турецької Республіки (18.11.2021 р. № 1908-IX);

Про ратифікацію Меморандуму про взаєморозуміння між Україною та Європейським поліцейським офісом стосовно конфіденційності та забезпечення збереження інформації (21.10.2021 р. № 1823-IX);

Про ратифікацію Протоколу між Кабінетом Міністрів України та Урядом Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії про внесення змін до Меморандуму про взаєморозуміння між Кабінетом Міністрів України та Урядом Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії щодо обміну та взаємної охорони інформації з обмеженим доступом у сфері оборони (16.12.2020 р. № 1098-IX);

Про ратифікацію Угоди про співпрацю між Кабінетом Міністрів України та Урядом Суверенного Військового Ордену Госпітальєрів Святого Іоанна Єрусалимського, Родосу і Мальти (05.11.2020 р. № 994-IX);

Про ратифікацію Рамкового договору між Урядом України та Урядом Французької Республіки щодо офіційної підтримки посилення морської безпеки та охорони України (04.03.2020 р. № 523-IX).

Висновки. Парламентський вимір співробітництва Україна-НАТО передбачає співпрацю Верховної Ради України з Парламентською асамблеєю НАТО, законодавче забезпечення питань, пов'язаних із відносинами між Україною та НАТО, парламентський контроль за реалізацією законодавчих рішень щодо інтеграції України в євроатлантичний безпековий простір, а також досягнення критеріїв, необхідних для членства в НАТО. Набуття Україною статусу партнера з розширеними можливостями (EOP) (червень 2020 року) вивело інтеграцію до НАТО на якісно новий рівень, розкрило більші можливості у співпраці у сферах розвідки, стратегічних комунікацій, військової освіти тощо. Діалог між Україною та Альянсом здійснюється на всіх рівнях і за всіма напрямками.

Проведений аналіз засвідчує активну парламентську діяльність у напрямі імплементації та\чи наближення до стандартів НАТО. Верховною Радою України враховуються угоди/рекомендації зі стандартизації за різними сферами суспільного життя і завдяки саме законодавчому забезпеченню реалізації демократичних принципів Альянсу створюються можливості щодо впровадження Україною відповідних стандартів у сфері безпеки й оборони.

У законодавчій діяльності реалізуються завдання щодо: демократичного цивільного контролю; забезпечення прозорості під час ухвалення управлінських рішень, зокрема при оборонному плануванні та закупівлях; підвищення ефективності антикорупційних органів; гендерної рівності; гарантування екологічної безпеки. Дотримання стандартів НАТО гарантується

законодавчим врегулюванням соціального та медичного забезпечення військовослужбовців, військової освіти тощо.

У сфері безпеки й оборони ухвалено вісім цілісних законів (не рахуючи ратифікації угод), зокрема й з «євроатлантичного пакету», та низку законодавчих актів про внесення змін, які безпосередньо спираються на стандарти НАТО та/або дотичні до наближення з Альянсом. Пріоритетними залишаються питання реформування Служби безпеки України та законодавчого оновлення врегулювання відносин у сфері державної таємниці. Доцільним вбачається повернення після скасування воєнного стану до Річних національних програм під егідою Комісії Україна-НАТО, а також виокремлення при плануванні законопроектної роботи питань, пов'язаних з імплементацією стандартів НАТО.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*